

Martin Valenta: Historie nesmí zůstat uzavřená v archivech

1.9.2025 - | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Od srpna 2025 se řízení Odboru výzkumu a vzdělávání Ústavu pro studium totalitních režimů ujímá historik Martin Valenta. Ve vedení chce stavět na odbornosti a kontinuitě, ale zároveň přináší nové důrazy - na vědeckou kvalitu, mezinárodní spolupráci, otevřenost veřejnosti a důraz na vzdělávání. V rozhovoru mluví o své koncepci, výzvách současnosti i o tom, proč by podle něj historie neměla zůstat uzavřena v archivech.

Nastupujete do čela Odboru výzkumu a vzdělávání ÚSTR. Jaké jsou Vaše hlavní priority?

V první řadě chci navázat na práci svých předchůdců, zachovat kontinuitu a současně - některé věci zlepšit. Odbor má za sebou důležité projekty a etablované výzkumné týmy. Mou ambicí je tento základ dále posilovat - zejména směrem k vzájemnému sdílení odborných poznatků, k schopnosti je prezentovat moderními způsoby a k mezinárodní viditelnosti. To znamená podporovat týmovou práci, propojovat badatele napříč tématy a vytvářet podmínky pro špičkový výzkum.

Co podle Vás v dosavadním fungování odboru nefungovalo ideálně a kde vidíte prostor pro změny?

Odbor výzkumu a vzdělávání je tvořen odborně silným a zkušeným týmem. Rozhodně preferuji evoluci, nikoliv revoluci. Mnohé věci zde fungují velmi dobře, ale samozřejmě se objevují oblasti, kde vidím prostor pro zlepšení. Jednou z nich je posílení interní odborné komunikace, dále například prohloubení spolupráce s univerzitami. Prostor pro růst je i v koordinaci jednotlivých oddělení, například mezi výzkumnými a vzdělávacími aktivitami. Rád bych, abychom se naučili výsledky výzkumu lépe „překládat“ do platforem nových médií, které se stávají stále významnějšími. S tím souvisí schopnost propisovat naše výsledky do výuky, metodických materiálů, nebo veřejných debat. Chci podpořit týmovou koordinaci, aby zaměstnanci lépe věděli, na čem pracují jejich kolegové, a mohli efektivněji sdílet výstupy i spolupracovat.

Kladete důraz na kvalitu a mezinárodní přesah. Co to konkrétně znamená?

Rád bych, aby se náš výzkum stal viditelnějším nejen doma, ale i v evropském nebo transatlantickém prostoru. To znamená podporovat účast v mezinárodních grantových programech, rozvíjet kontakty se zahraničními partnery a zároveň pečovat o publikační výstupy - jak v češtině, tak v cizích jazycích. Budu podporovat, aby kolegové a kolegyně měli možnost udržovat a rozvíjet své znalosti cizích jazyků, což lze dneska zajistit i prostřednictvím on-line platforem.

Mluvíte o „srozumitelném hlasu“. Jaké místo má podle vás výzkum v komunikaci s veřejností?

Zásadní. Historický výzkum nemá sloužit zejména akademickému publiku. Naším úkolem je pomáhat veřejnosti orientovat se v nedávných vrstvách minulosti a v tom, jak k nám dnes promlouvají a jak nás ovlivňují. A právě proto je pro mě klíčové propojovat výzkum s pedagogikou, popularizací a přítomností ve veřejném prostoru včetně jeho soudobých „on-line“ podob. V praxi to znamená hledání takových forem prezentace a popularizace výzkumu, které hovoří jazykem dnešní doby. Tištěná monografie zůstává základním „nosičem“ výzkumných projektů, ale neměla by zůstat jediným. Myslím, že mnoho kolegů má v tomto velmi dobře nakročeno. Rád takový vývoj podpořím a budu se podílet na jeho rozvoji. Z konkrétních akcí bude i nadále pokračovat Letní škola pro učitele, velký počet seminářů, workshopů, výstav nebo vzdělávacích programů pro veřejnost.

Jakým způsobem chcete OVV více otevřít společnosti?

Především skrze přímý kontakt a hledáním adekvátního využívání nových médií. Plánujeme se více zapojit do veřejných debat, spolupracovat s dalšími institucemi, školami a občanskou společností. Máme zkušenosti s pořádáním diskusních večerů, výstav nebo odborných setkání – v tom chci pokračovat a posílit spolupráci s PR a mediálním týmem ÚSTR, ale i s kolegy z IT, aby se výsledky naší práce dostávaly ven jak tradičními, tak moderními cestami. Do médií, na sociální sítě, dalších on-line kanálů, do škol, mezi lidi. Mimo to se rád zapojím do již probíhajících jednání s některými univerzitami o prohloubení vzájemné spolupráce.

Vaším odborem budou procházet i nové legislativní úkoly, které se ÚSTR aktuálně týkají. Co to obnáší?

Jde o citlivá a společensky významná témata – například výzkumné a metodické zajištění agendy spojené se snižováním důchodů vysoce postaveným exponentům KSČ, odškodnění obětí ochranného dohledu nebo dokumentaci třetího odboje. Chci zajistit, aby OVV k těmto úkolům přistupoval důsledně, odborně a s vědomím jejich dopadu na konkrétní lidské osudy i na paměť společnosti.

Jaké hodnoty v práci odboru považujete za zásadní?

Odbornost, otevřenost a komunikaci. To platí jak navenek, tak uvnitř týmu. Mým cílem je vytvářet pracovní prostředí, které podporuje spolupráci, sdílení zkušeností, kde existuje všestranně obohacující „brainstorming“, který vzniká při odborných diskusích. Podstatné je samozřejmě podporovat profesní růst – a to včetně mladých badatelů.

Máte nějaké osobní motto pro práci v této roli?

Řekněme, že historie by neměla zůstat uzavřená v archivech. Má být živou součástí veřejného prostoru a zdrojem porozumění současnosti. O to se budeme v Odboru výzkumu a vzdělávání snažit.

Děkujeme za rozhovor.

Pod vedením Martina Valenty čeká Odbor výzkumu a vzdělávání evoluce založená na kontinuitě i otevřenosti ke změnám. Hlavními směry dalšího rozvoje budou posilování vědecké kvality, komunikace a mezinárodní spolupráce. Dále popularizace výzkumu moderními komunikačními prostředky a propojení s pedagogickou praxí. Důraz na větší srozumitelnost a přítomnost výstupů ve veřejném prostoru. Martin Valenta podporuje týmovou spolupráci, transparentní řízení a zapojení mladých badatelů. OVV se rovněž aktivně zapojí do zpracování aktuálních legislativních agend ÚSTR a jejich odborného ukotvení. V centru jeho koncepce stojí přesvědčení, že historie nemá být uzavřená ve vědeckých pracovnách, ale má být živou součástí společnosti – jako nástroj porozumění současnosti, občanské výchovy i demokratické kultury.

AUTOR: **PETRA JUNGWIRTHOVÁ**

FOTO: **ÚSTR / JAKUB ŠAFRÁNEK**

<https://www.ustrcr.cz/historie-nesmi-zustat-uzavrena-v-archivech>